

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

JMÉNEM REPUBLIKY

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) a soudců Radovana Suchánka a Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti stěžovatelky **I. O.**, zastoupené JUDr. Jakubem Kotrbou, advokátem, sídlem Těšnov 1059/1, Praha 1, proti usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2021 sp. zn. 3 Tdo 269/2021, ze dne 13. května 2020 sp. zn. 3 Tdo 134/2020, ze dne 31. května 2018 sp. zn. 3 Tdo 39/2018 a ze dne 23. listopadu 2016 sp. zn. 3 Tdo 1434/2015, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. srpna 2020 sp. zn. 67 To 208/2019 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 2. dubna 2019 sp. zn. 3 T 40/2015, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 1**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2021 sp. zn. 3 Tdo 269/2021, usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2020 sp. zn. 3 Tdo 134/2020 a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 26. srpna 2020 sp. zn. 67 To 208/2019 byla porušena stěžovatelčina práva podle čl. 36 odst. 1 a čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2021 sp. zn. 3 Tdo 269/2021, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2020 sp. zn. 3 Tdo 134/2020 a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. srpna 2020 sp. zn. 67 To 208/2019 se ve vztahu ke stěžovatelce zrušují.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.**IV. Nejvyššímu soudu se ukládá, aby stěžovatelce nahradil náklady řízení před Ústavním soudem ve výši, která bude určena samostatným usnesením Ústavního soudu.**

Odůvodnění:

I.**Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí**

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena její základní právo zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i její právo podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z obsahu ústavní stížnosti a spisu Obvodního soudu pro Prahu 1 (dále jen „obvodní soud“) sp. zn. 3 T 40/2015, který si Ústavní soud vyžádal, vyplývají následující skutečnosti. Stěžovatelka byla obviněna, že jako vedoucí Odboru vnitřní správy M. h. m. P. vydala na základě návrhu vypracovaného M. S., právničkou a hlavní městskou matrikářkou Referátu matrik a státního občanství Odboru vnitřní správy M. h. m. P. (obviněnou spolu se stěžovatelkou) dne 6. 1. 1999 rozhodnutí č. j. OVS 2331/98/Se, kterým podle § 59 odst. 2 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění platném do 30. 6. 2000 (dále jen „správní řád“), zrušila rozhodnutí Odboru matrik Obvodního úřadu Městské části Praha 1 (dále jen „Úřad městské části Praha 1“) ze dne 10. 9. 1998 č. j. 4225/98, kterým tento správní orgán nevyhověl žádosti R. C., (syna J. C. a jejího manžela E. C.), ze dne 9. 5. 1995 o pokračování v řízení o vrácení státního občanství jeho matky J. C., a kterým odmítl vydat pro jmenovanou osvědčení o státním občanství České republiky, a zároveň rozhodla ve věci zjištění státního občanství podle § 24 a § 25 zákona České národní rady č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění účinném do 1. 9. 1999 (dále jen „zákon č. 40/1993 Sb.“), a ve věci ukončení řízení o vrácení státního občanství podle § 3 a § 4 ústavního dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále jen „dekret č. 33/1945 Sb.“), tak, že J. C., roz. S., byla v době své smrti státní občankou Československé republiky podle § 4 odst. 2 uvedeného dekretu, jelikož o její žádosti o vrácení československého státního občanství, kterou podala jako manželka československého státního občana dne 9. 2. 1946 ve smyslu § 3 a § 4 tohoto dekretu, nebylo dosud pravomocně rozhodnuto.

3. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 5. 2015 sp. zn. 3 T 40/2015 bylo podle § 314c odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), za použití § 188 odst. 1 písm. c) a § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu a z důvodů § 11 odst. 1 písm. b) tr. řádu trestní stíhání obou obviněných pro skutek, v němž byl u nich spatřován trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zákon“), zastaveno, neboť stíhání

bylo promlčeno. Proti předmětnému usnesení podala státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 stížnost, která byla usnesením Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 16. 7. 2015 sp. zn. 67 To 231/2015 podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítnuta. Proti usnesení městského soudu podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněných. Nejvyšší státní zástupce měl za to, že trestný čin, který je obviněným kladen za vinu, není promlčen vzhledem ke škodě, která vznikla a nadále vzniká, jelikož o vydání majetku v rámci restituce je i nadále rozhodováno různými institucemi. Nejvyšší státní zástupce dále uvedl, že ve vztahu k otázce, od kterého okamžiku počíná plynout promlčecí doba, je třeba vycházet z názoru právní nauky i judikatury, že tam, kde je znakem skutkové podstaty trestného činu účinek, nebo kde těžší účinek charakterizuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, promlčecí doba začíná plynout teprve od vzniku účinku nebo těžšího účinku. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné, proto usnesením ze dne 23. 11. 2016 sp. zn. 3 Tdo 1434/2015 usnesení městského soudu ze dne 16. 7. 2015 sp. zn. 67 To 231/2015 zrušil, stejně tak jako jemu předcházející usnesení obvodního soudu ze dne 25. 5. 2015 sp. zn. 3 T 40/2015, a obvodnímu soudu nařídil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

4. Usnesením obvodního soudu ze dne 27. 4. 2017 sp. zn. 3 T 40/2015 bylo podle § 314c odst. 1 písm. b) tr. řádu za použití § 188 odst. 2 tr. řádu a za použití § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu trestní stíhání obou obviněných zastaveno, neboť obvodní soud měl za zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Obvodní soud uvedl, že obviněné se jednání, které je jim kladeno za vinu, měly dopustit bezmála 15 a půl roku před zahájením trestního stíhání, v důsledku čehož je jeho společenská škodlivost podstatně snížena. Uplatnění trestněprávních prostředků proto není v této věci adekvátní, zejména když jsou obviněné ohroženy trestem odnětí svobody nejvýše na tři léta, tedy nejde o trestný čin větší závažnosti, nevylučující použití některého z odklonů. Vedle toho byla podle soudu u obou obviněných splněna podmínka náležitého chování po spáchání činu. Obvodní soud dále zmínil, že v době vydání dotčeného rozhodnutí byl účinný správní řád, který umožňoval pravomocně ukončené řízení obnovit v objektivní lhůtě tří let, tedy toho času existoval institut, který mohl nesprávné rozhodnutí obviněných zvrátit, nicméně nebyl využit. V současné době pak přichází v úvahu pouze obnova řízení v návaznosti na pravomocný odsuzující rozsudek o spáchání trestného činu. Proti usnesení obvodního soudu podala státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 stížnost, která byla usnesením městského soudu ze dne 13. 7. 2017 sp. zn. 67 To 224/2017 zamítnuta. Podle městského soudu stěžní může v posuzovaném případě obstát zájem společnosti na spravedlivém potrestání pachatelů trestné činnosti či na výchovném a preventivním působení trestního řízení. Městský soud měl za zřejmé, že účelem vedeného trestního stíhání není veřejný zájem společnosti na její ochraně před pachateli trestných činů a jejich spravedlivém potrestání, ale dosažení odsuzujícího rozsudku, kterým by bylo umožněno zvrátit rozhodnutí M. h. m. P. ze dne 6. 1. 1999, jímž bylo potvrzeno státní občanství J. C. v době její smrti, neboť toto rozhodnutí bylo jedním z předpokladů pro úspěšné uplatnění restitučních nároků na majetek jmenované. Proti usnesení městského soudu podal nejvyšší státní zástupce dovolání, o kterém rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 5. 2018 sp. zn. 3 Tdo 39/2018 tak, že napadené usnesení, stejně jako jemu předcházející usnesení obvodního soudu zrušil a věc přikázal obvodnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí. Nejvyšší soud uvedl, že význam a míru porušení chráněného zájmu v projednávané věci nelze bagatelizovat, neboť následkem je způsobení škody v řádu desítek milionů korun spočívající ve vydání restituovaného majetku, k čemuž by nedošlo, pokud by nebylo vydáno osvědčení o

státním občanství J. C. Pokud obviněné svým jednáním v rozhodné době skutkovou podstatu trestného činu naplnily, nelze je vyvinít jen z toho důvodu, že následně nebyly uplatněny nápravné kroky v systému, které mohly jejich nezákonné jednání eliminovat.

5. Obvodní soud rozsudkem ze dne 2. 4. 2019 sp. zn. 3 T 40/2015 obě obviněné uznal vinnými trestným činem maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 a 2 písm. b) tr. zákona a odsoudil každou k trestu odnětí svobody v trvání 3 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku. Městský soud rozsudkem ze dne 19. 9. 2019 sp. zn. 67 To 208/2019 napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. řádu nově rozhodl tak, že obviněné podle § 226 písm. b) tr. řádu zprostil obžaloby s odůvodněním, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Městský soud dospěl k závěru, že ve vztahu k jednání obviněných nebyla naplněna subjektivní stránka trestného činu ve formě nedbalostního zavinění. U obviněných spatřoval jednání v dobré víře a v této souvislosti zopakoval své v předcházejících rozhodnutích prezentované závěry. Proti tomuto rozsudku podal dovolání nejvyšší státní zástupce v neprospěch obou obviněných. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020 sp. zn. 3 Tdo 134/2020-2393 byl napadený rozsudek zrušen a bylo přikázáno městskému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Podle Nejvyššího soudu městský soud zcela přehlédl, že si obviněné opomněly vyřešit stěžejní předběžnou otázku, zda manžel J. C. E. C. byl či nebyl československým státním občanem, zároveň věděly, a to z plné moci, kterou udělil R. C. JUDr. Petru Haluzovi, že plná moc byla udělena jako zvláštní plná moc pro jednání ve věci restitučních nároků po jeho rodičích E. C. a J. C. Z informací obsažených v udělené plné moci si musely být obviněné vědomy závažnosti věci, tedy že v návaznosti na jejich rozhodnutí může dojít k restituci rozsáhlého majetku, nepostupovaly tak s potřebnou mírou opatrnosti. Podle nejvyššího státního zástupce nelze souhlasit ani s konstatováním odvolacího soudu, že orgánům činným v trestním řízení inkriminované rozhodnutí M. h. m. P. nepřisluší přezkoumávat, jelikož se jedná o otázku osobního stavu, v níž jsou orgány činné v trestním řízení podle § 9 odst. 1 a 2 tr. řádu vázány rozhodnutím jiného orgánu. Z uvedeného ustanovení plyne, že orgány činné v trestním řízení nemohou řešit samostatně předběžné otázky týkající se osobního stavu, o nichž se rozhoduje v řízení ve věcech občanskoprávních, v projednávané věci však jde o rozhodnutí vydané správním orgánem ve správním řízení, jímž orgány činné v trestním řízení vázány nejsou, nehledě na to, že v případě obviněných je správnost tohoto rozhodnutí otázkou posouzení jejich viny.

6. Městský soud rozsudkem ze dne 26. 8. 2020 sp. zn. 67 To 208/2019 zrušil rozsudek obvodního soudu ze dne 2. 4. 2019 sp. zn. 3 T 40/2015 ohledně obou obviněných ve výroku o trestu, a nově rozhodl tak, že se obě obviněné při nezměněném výroku o vině trestným činem maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 a 2 písm. b) tr. zákona odsuzují podle § 159 odst. 2 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 1 dne (24 hodin), jehož výkon se u obou obviněných podle § 58 odst. 1 tr. zákona a § 59 odst. 1 tr. zákona podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání jednoho roku, jinak zůstal napadený rozsudek nedotčen. Městský soud uvedl, že přehodnotil své úvahy, které ho vedly ke zprošťujícímu rozsudku, a jsa vázán právním názorem Nejvyššího soudu, dospěl k závěru, že vina obviněných ve výrokové části napadeného rozsudku citovaným jednáním byla prokázána, byť rozhodnutí nalézacího soudu je co do odůvodnění velmi stručné a na hranici přezkoumatelnosti. Proti rozhodnutí městského soudu podaly obviněné samostatná dovolání, která byla usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2021 sp. zn. 3 Tdo 269/2021 odmítnuta.

7. Nejvyšší soud ve svém (v pořadí již čtvrtém) usnesení vyšel ze skutečnosti, že účinkem je v posuzované věci vznik škody zejména na majetku České republiky, tedy okamžik vydání majetku potomkům J. C., nikoli samotné uplatnění restitučních nároků. Jelikož o vydání majetku v rámci restitučních řízení je nadále rozhodováno různými institucemi, škoda technicky vzato vzniká i nadále, přičemž promlčecí doba začala běžet nejdříve od roku 2012, kdy potomkům J. C. byly v rámci restitučního řízení vydány první položky soupisu. K námitce obviněných, že jim přičítaná odpovědnost za těžší následek ve formě způsobení značné škody stojí pouze na znění plné moci udělené advokátovi JUDr. Petru Haluzovi dne 13. 12. 1994, jejíž obsah (či případné restituční nároky) však nebylo jejich povinností blíže zkoumat, neboť měly pouze připravit a posoudit podklady pro rozhodnutí ve věci trvání státního občanství žadatelovi matky, Nejvyšší soud uvedl, že pokud se obviněné s obsahem plné moci řádně seznámily, pak si byly vědomy toho, že se zde mohl rozvinout příčinný vztah mezi jejich jednáním (vydáním předmětného rozhodnutí) a následkem (restitučními nároky bez ohledu na jejich oprávněnost či neoprávněnost). Nejvyšší soud v této souvislosti připomněl, že při nedbalosti je třeba, aby si pachatel alespoň měl a mohl představit, že se takto příčinný vztah může rozvinout. V projednávané věci je podle Nejvyššího soudu zcela nepochybné, že bez vydání rozhodnutí Odboru vnitřní správy M. h. m. P. ze dne 6. 1. 1999 sp. zn. OVS 2331/98/Se by nebylo možno ze strany potomků J. C. žádat o vydání majetku v rámci restitucí, neboť potvrzení o tom, že J. C. byla držitelkou československého státního občanství, bylo v podstatě podstatným předpokladem pro uplatnění restitučních nároků jejich potomků. Nejvyšší soud měl za to, že obviněné coby veřejní činitelé v rámci výkonu své pravomoci nevyužily všech dostupných a nabízejících se prostředků, kdy nepostupovaly s potřebnou mírou opatrnosti, jakou lze právem požadovat po úřednících veřejné správy na jejich místě a s ohledem na jejich kvalifikaci potřebnou k výkonu jim svěřených úkolů, zejména pak za situace, kdy si musely být vědomy, resp. mohly a měly si být vědomy toho, že jimi vydané rozhodnutí se dotkne nejen žadatele, tj. účastníka řízení, ale ve svém důsledku zasáhne i do práv jiných subjektů. Obviněné měly v projednávané věci dostatek relevantních informací z toho hlediska, aby jim bylo zřejmé, že nejde o běžný případ a že je proto namíste postupovat s náležitou mírou obezřetnosti, kterou však ve svém důsledku neprojevíly. Uvedené rozhodnutí je věcně nesprávné a bylo vydáno procesně vadným způsobem, přičemž obviněné jsou stíhány pro to, že nepostupovaly s náležitou pečlivostí a nezbytnou mírou obezřetnosti, kterou bylo možno na nich coby veřejných činitelích požadovat a od nich očekávat. Podstatou jednání obviněných bylo právě vydání osvědčení o státním občanství J. C., tedy otázka státního občanství (osobního stavu) J. C. je spojena s otázkou viny obviněných v rámci trestního řízení.

II.

Argumentace stěžovatelky

8. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že obvodním soudem i městským soudem bylo opakovaně rozhodováno o zastavení trestního stíhání, resp. o plném zproštění viny stěžovatelky. Proti rozhodnutím městského soudu podával nejvyšší státní zástupce opakovaně dovolání, kterým Nejvyšší soud celkem třikrát vyhověl, a nedal obvodnímu soudu ani městskému soudu prostor rozhodnout jinak, než shledat stěžovatelku vinnou. Městský soud v Praze stěžovatelce nakonec uložil trest odnětí svobody v trvání 1 dne (24 hodin), jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Stěžovatelka je přesvědčena, že zjevným cílem trestního řízení, který ostatně ani nebyl státním zastupitelstvím v průběhu řízení zastírán, bylo vytvořit podmínky pro zrušení

správního rozhodnutí za každou cenu a prosadit majetkové zájmy státu, aniž by obžalobou a následně Nejvyšším soudem byly brány sebemenší ohledy na základní práva stěžovatelky.

9. Stěžovatelka konkrétně namítá, že Nejvyšší soud

a) nesprávně posoudil otázku promlčení trestného činu (stěžovatelka nesouhlasí s právním názorem Nejvyššího soudu, že běh promlčecí doby by se měl počítat nikoli od vydání restitučního rozhodnutí, ale až od vydání jednotlivých položek seznamu potomkům J. C.)

b) překročil rámec dovolacího řízení, když nepřípustně zasáhl do procesu hodnocení důkazů tím, že klíčové důkazy (záznam v knize ONV o vydání prozatímního osvědčení E. C. a obsah plné moci udělené R. C. svému zástupci) hodnocené obvodním soudem a městským soudem ve prospěch stěžovatelky vyhodnotil v neprospěch stěžovatelky,

c) nepřípustně dotvářel obžalobu poté, co v ní uvedená tvrzení byla v dokazování vyvrácena (nerespektování rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 3. 1998 sp. zn. VV-288/98/SV/124, o němž obžalované nevěděly), čímž Nejvyšší soud porušil zásadu nestrannosti při rozhodování

d) nepřípustně uplatnil trestní odpovědnost za správní rozhodování stěžovatelky.

10. Stěžovatelka má za to, její jednání nevykazovalo žádné znaky svévole ani excesu, a proto je uplatnění trestní represe na prosté pochybení při správním rozhodování porušením subsidiarity trestní represe a zásadním průlomem ve věci kriminalizace procesního rozhodování vůbec, neboť je trestáno pouhé „nesprávné“ rozhodování.

III.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelky

11. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a vedlejším účastníkům řízení. Ústavní soud nezasílal ústavní stížnost k vyjádření druhé ve věci obviněné M. S., neboť je mu z úřední činnosti známo, že ta podala samostatnou ústavní stížnost, která je vedena pod sp. zn. II. ÚS 3322/21.

12. Nejvyšší soud se ve svém vyjádření postupně vyjádřil ke všem čtyřem usnesením, které ve věci vydal. Jde-li o usnesení ze dne 23. 11. 2016, Nejvyšší soud vycházel z v té době respektované soudní praxe týkající se skutkových podstat, jejichž znakem je vznik majetkové škody, u nichž je nutno za okamžik spáchání činu považovat vznik škody, resp. vznik škody charakterizované zákonem jako těžší následek; teprve od tohoto momentu začíná plynout promlčecí doba. V rámci usnesení ze dne 31. 5. 2018 Nejvyšší soud přisvědčil námitce nejvyššího státního zástupce, že nebyla zcela splněna podmínka náležitého chování obviněného po spáchání činu, neboť závěr o tom, že jednání obviněných naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, nebyl v rozhodnutí obecných soudů obsažen, což nejspíše nelze očekávat v situaci, kdy odvolací soud vyslovil závěr, že se v rámci vedeného trestního řízení jedná toliko o snahu státu dosáhnout odsuzujícího rozsudku. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že obě obviněné zcela odmítaly trestní podstatu svého jednání, stěžovatelka označila trestní řízení za účelové a uvedla, že předmětný skutek není trestným činem. Nejvyšší soud přisvědčil také tomu, že i když existence institutu obnovy správního řízení nebylo využito, což je možno označit jako selhání na straně státu, nelze připustit, aby případná participace dalšího orgánu zbavila obviněné

jejich odpovědnosti za jimi vyhotovené nezákonné rozhodnutí. Nejvyšší soud poukázal rovněž na to, že časové hledisko, resp. dobu, která uplynula od spáchání trestného činu, není možno zohledňovat při rozhodování o vině obviněného, ale toliko a právě při rozhodování o trestu, jeho druhu a výměře. V usnesení ze dne 13. 5. 2020 se Nejvyšší soud ztotožnil s námitkou nejvyššího státního zástupce, že obviněné jednaly přinejmenším v nevědomé nedbalosti ve smyslu § 5 písm. b) tr. zákona, neztotožnil se naopak s některými dovolacími námitkami týkajícími se zejména technických možností, které v uvedené době měly obviněné k dispozici, a trval na závěru, že selhání mechanismu nápravy obviněné automaticky nezbavuje jejich odpovědnosti. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

13. Městský soud ve svém vyjádření plně odkázal na odůvodnění svého rozsudku.

14. Nejvyšší státní zastupitelství uvedlo, že postup orgánů činných v trestním řízení byl ústavně souladný a nepředstavoval porušení stěžovatelčiných ústavně zaručených práv. Argumentace stěžovatelky obsažená v ústavní stížnosti představuje ve své podstatě pouze polemiku s výkladem podústavního práva a obecnými soudy učiněnými skutkovými zjištěními, jež z mezí ústavního práva nevybočily. Nejvyšší státní zastupitelství zopakovalo své závěry týkající se počátku promlčecí doby (odvíjející se od doby, kdy byly potomkům J. C. v restitučním řízení vydány první položky soupisu), podmínky pro fakultativní zastavení trestního stíhání [splnění podmínek podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu], otázku plné moci a státního občanství manžela J. C. (které stěžovatelka v dovolání neuplatnila, protože je možné na ně nahlížet v řízení o ústavní stížnosti jako na nepřijatelné argumentační novum), kritéria opatrnosti spočívající v obstarání si informací od Okresního úřadu v Jindřichově Hradci (důsledek iniciativy veřejné žaloby) a podmínek pro uplatnění zásady subsidiarity trestní represe (které nebyly v dané trestní věci naplněny), a navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl, popřípadě zamítl.

15. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 má ústavní stížnost za nedůvodnou, neboť žádným z napadených rozhodnutí nebylo zasaženo do základních ústavně zaručených práv stěžovatelky. K otázce promlčení obvodní státní zastupitelství odkázalo na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2021 a ztotožňuje se se závěrem, že v dané věci k promlčení nedošlo. Obvodní státní zastupitelství rovněž nepřisvědčilo námitce stěžovatelky, že by Nejvyšší soud nepřijatelně zasáhl do hodnocení důkazů či dokonce dotváření obžaloby, když pouze učinil hmotněprávní posouzení věci odlišně od soudů nižší instance, nijak však nezasahoval do skutkových zjištění soudů nižšího stupně, nijak je neměnil ani nevnutil soudům nižšího stupně své vlastní hodnocení důkazů, jak tvrdí stěžovatelka. Obvodní státní zastupitelství proto navrhuje, aby byla stěžovatelkou podaná ústavní stížnost odmítnuta.

16. Městské státní zastupitelství ani obvodní soud se k ústavní stížnosti nevyjádřily.

17. Ústavní soud zaslal stěžovatelce uvedená vyjádření na vědomí a k případné replice. Stěžovatelka považuje za šokující vyjádření Nejvyššího soudu, který s odkazem na nálezy ze dne 18. 11. 2004 sp. zn. III. ÚS 177/04 (N 172/35 SbNU 315), usnesení ze dne 23. 9. 2005 sp. zn. III. ÚS 359/05 a nálezy ze dne 23. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 4/04 (N 42/32 SbNU 405), dostupné stejně jako další citovaná rozhodnutí Ústavního soudu na <http://nalus.usoud.cz>, uvedl, že je mu na základě dovolání nejvyššího státního zástupce

umožněn průlom do skutkových zjištění soudu prvního, potažmo druhého stupně za situace, kdy „soudy pochybily způsobem narážejícím na limity práv spojených se spravedlivým procesem, jež jsou chráněny předpisy nejvyšší právní síly“. Poukazuje-li Nejvyšší soud na „situace, kdy se nesprávná realizace důkazního řízení dostává do kolize s postuláty spravedlivého procesu“, jde o překrucování nejen citovaných rozhodnutí Ústavního soudu, ale také samotné podstaty základních lidských práv a svobod obecně, jejichž subjektem je, a to zejména v trestním řízení, jednotlivce. Zabýval-li se totiž Ústavní soud otázkou, zda může ingerovat do činnosti obecných soudů v oblasti důkazního řízení, vždy se jednalo o ingerenci za účelem ochrany základních práv a svobod jednotlivce (odsouzeného stěžovatele), zatímco Nejvyšší soud navozuje hypotézu, že nižší soudy porušily právo veřejné žaloby na spravedlivý proces, a proto Nejvyšší soud musel učinit průlom do procesu hodnocení důkazů provedeného nižšími soudy. Stěžovatelka je přesvědčena, že stát není subjektem, jemuž by v trestním řízení příslušela ústavněprávní ochrana ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána rozhodnutí napadená v ústavní stížnosti, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

19. Ústavní soud v první řadě konstatuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není součástí soustavy soudů, do níž je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byly-li pravomocným rozhodnutím soudu porušeny stěžovatelovy základní práva a svobody chráněné ústavním pořádkem České republiky. K porušení ústavním pořádkem zaručených práv osob dochází zejména tehdy, použijí-li orgány veřejné moci nesprávně právní normy, takže se právní závěry v jejich rozhodnutích dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními [srov. např. náleze ze dne 13. 1. 1999 sp. zn. I. ÚS 401/98 (N 3/13 SbNU 11)].

20. Po zvážení obsahu ústavní stížnosti a vyžádaného spisu obvodního soudu sp. zn. 3 T 40/2015 Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, když přisvědčil námitce stěžovatelky o porušení jejich ústavně zaručených práv a svobod, které spočívalo v tom, že ji obecné soudy shledaly vinnou ze spáchání trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona. Ústavní soud se ztotožnil se stěžejní námitkou stěžovatelky, že obecnými soudy nebylo naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 159 odst. 1 a 2 písm. b) tr. zákona prokázáno. Právní závěr obecných soudů o tom, že jednání stěžovatelky naplnilo skutkovou podstatu trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona, je v extrémním

rozporu se skutkovými zjištěními obecných soudů. Nelze proto než konstatovat, že obecné soudy v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích nedostály požadavkům, jež je v rovině podústavního práva zavazují podle zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 5 a 6 tr. ř.) a nepřipustným způsobem tak zasáhly do procesu hodnocení důkazů.

21. Podle § 159 odst. 1 tr. zákona platí, že úřední osoba, která při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého úkolu, bude potrestána odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Tohoto nedbalostního trestného činu, jehož objektem je zájem společnosti na řádném a zákonném působení orgánů veřejné moci a na činnosti jejich úředních osob v souladu s jim svěřenými pravomocemi a v mezích těchto pravomocí, se dopustí úřední osoba, která svým nedbalým jednáním nebo opomenutím způsobí zákonem předpokládané důsledky při výkonu své pravomoci, tedy zmaří splnění důležitého úkolu (jehož důležitost je nutno posoudit zejména z hlediska jeho společenského významu a dopadu jeho případného nesplnění), či jeho splnění podstatně ztíží.

22. Stěžovatelce byly v obžalobě kladeny za vinu následující způsoby jednání (mající představovat zmaření splnění důležitého úkolu) spočívající v tom, že

- jako vedoucí Odboru vnitřní správy M. h. m. P. vydala na základě návrhu vypracovaného M. S. rozhodnutí č. j. OVS 2331/98/Se, kterým podle § 59 odst. 2 správního řádu zrušila rozhodnutí Odboru matrik Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998 č. j. 4225/98 a zároveň rozhodla, že J. C. byla v době své smrti státní občankou Československé republiky, fakticky tedy vydala osvědčení o státním občanství, ačkoli jediným věcně příslušným orgánem k vydání osvědčení o státním občanství J. C. byl ve smyslu zákona č. 40/1993 Sb. pouze Úřad městské části Praha 1,
- přičemž při vydání rozhodnutí provedla nesprávný výklad a aplikaci dekretu č. 33/1945 Sb. (kdy věděla či vzhledem ke svému pracovnímu zařazení měla vědět, že J. C. v době podání žádosti o vrácení československého státního občanství dne 9. 2. 1946 nebyla manželkou československého státního občana, jak vyplývalo ze stanoviska Ministerstva vnitra č. j. VS/2-51/5403/94 ze dne 17. 8. 1998, které jednak bylo citováno v rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998 č. j. 4225/98, jednak bylo součástí spisu Úřadu městské části Praha 1, jež měla k dispozici) a v rozporu s § 3 odst. 4 a § 32 odst. 1 správního řádu rozhodla bez zjištění přesného a úplného skutečného stavu věci.

23. Konkrétně bylo stěžovatelce kladeno za vinu, že se ve svém rozhodnutí nevyřádala se shora citovaným stanoviskem Ministerstva vnitra, neprověřila veškeré skutečnosti relevantní pro vydání rozhodnutí, zejména nezjistila datum úmrtí J. C. a její státní občanství v době její smrti, nezjistila, zda E. C. byl skutečně československým státním občanem, a ignorovala pravomocné rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 3. 1998 sp. zn. VV-288/98-Sv/124, které nevyhovělo žádosti R. C. o vydání osvědčení o státním občanství České republiky jeho otci E. C.

24. Stěžovatelce bylo také kladeno za vinu, že jí z plné moci ze dne 13. 12. 1994 udělené R. C. JUDr. Petru Haluzovi, která byla založena ve spise Úřadu městské části Praha 1 sp. zn. 4225/98, bylo známo, že rozhodnutí osvědčující, že J. C. byla v době své smrti státní občankou Československé republiky, bude použito jejími potomky při uplatnění

restitučního nároku, a že československé státní občanství J. C. je nezbytnou podmínkou úspěšného uplatnění restitučního nároku ve smyslu zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb.

25. Obvodní soud poté, co obě jeho předchozí rozhodnutí, kterými trestní řízení v dané věci zastavil, byla zrušena Nejvyšším soudem, dospěl v rozsudku ze dne 2. 4. 2019 k závěru, že stěžovatelka naplnila výše uvedeným jednáním jak po stránce objektivní, tak i po stránce subjektivní všechny znaky skutkové podstaty trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona, když jako veřejný činitel při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmařila splnění důležitého úkolu a způsobila takovým činem značnou škodu.

26. Své závěry obvodní soud předeštel v podstatě ve třech bodech svého rozsudku (27 – 29) na stránce a půl písemného vyhotovení. Obvodní soud vyšel z toho, že stěžovatelka nepopírá, že by vydala předmětné rozhodnutí. Ohledně závěru, že toto rozhodnutí bylo chybné, vyšel obvodní soud z výpovědi svědka P., který pracoval na Ministerstvu vnitra na úseku státního občanství od května 2003 do prosince 2014, a který uvedl, že rozhodnutí bylo chybné z důvodů procesních (když magistrát jako odvolací orgán ve správním řízení pouze mohl rozhodnutí prvního stupně zrušit a vrátit zpět se závazným právním názorem k novému projednání a rozhodnutí, neboť k vydání osvědčení nebo potvrzení o státním občanství byl příslušný pouze Úřad městské části Praha 1), i po věcné stránce, neboť J. C. byla již v době vydání tohoto rozhodnutí mrtvá, a proto nemohla složit státoobčanský slib, přičemž účinky takového rozhodnutí jsou spojeny se složením tohoto slibu. Obvodní soud poukázal na § 3 dekretu č. 33/1945 Sb., podle kterého nemůže československé státní občanství nabýt žadatel, který již zemřel, neboť nemá v okamžiku vydání rozhodnutí právní subjektivitu, a na zákon č. 40/1993 Sb., podle kterého příslušným k vydání osvědčení o státním občanství byl pouze Úřad městské části Praha 1.

27. Obvodní soud z listinných důkazů – zejména pracovních smluv, dovodil, že stěžovatelka byla v postavení veřejného činitele, za kterého se podle § 89 odst. 9 tr. zákona považuje pachatel, který je volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník orgánu státní správy a samosprávy, soudu nebo jiného státního orgánu nebo příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, podílející se na plnění úkolů společnosti a státu a používající přitom pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za plnění úkolů svěřena. Byla splněna i podmínka trestní odpovědnosti veřejného činitele, kdy se vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností. Trestný čin spáchala stěžovatelka podle obvodního soudu z nedbalosti nevědomé podle § 5 písm. b) tr. zákona, neboť nevěděla, že svým jednáním může takové porušení zákona způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům (a zejména ke svým odborným znalostem) vědět měla a mohla.

28. Z výše uvedeného je zřejmé, že obvodní soud ve svém rozsudku v podstatě pouze zopakoval v obžalobě uvedený popis jednání, kterého se měla stěžovatelka dopustit, nikterak se však nezabýval otázkou naplnění jednoho ze znaků objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podle § 159 odst. 1 tr. zákona, tedy zmaření důležitého úkolu. Předmět takového úkolu, natož pak jeho důležitost ve smyslu společenského významu, nebo významu z hlediska státu či úřadu, v němž byla stěžovatelka činná, nebyl nikterak obvodním soudem v odsuzujícím rozsudku zkoumán ani definován. Za plnění

důležitého úkolu přitom nemůže být považována pouhá skutečnost, že se stěžovatelka v postavení veřejného činitele podílela na plnění úkolů společnosti a státu a vykonávala přitom pravomoc, která jí byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. Z odůvodnění rozsudku obvodního soudu je zřejmé, jakého konkrétního jednání se měla stěžovatelka dopustit, že se tohoto jednání dopustila v souvislosti s výkonem své pravomoci, avšak důležitost úkolu, který při výkonu své činnosti zmařila, a který by odlišoval danou situaci od běžného správního rozhodování státního úředníka, vysvětlena nebyla.

29. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 5. 2020 za takový úkol považuje povinnost stěžovatelky, dbát při rozhodování o žádosti R. C. o vrácení státního občanství jeho matce J. C. na to, aby se tak dělo v souladu s tím, co bylo účelem dekretu č. 33/1945 Sb. a institutu státního občanství se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. Splnění tohoto úkolu, který má (bez bližšího odůvodnění) povahu důležitého úkolu, stěžovatelka podle Nejvyššího soudu posuzovaným jednáním zmařila. Ústavní soud má za to, že rozhodování veřejného činitele v souladu s právními předpisy je jeho zákonnou povinností, a případné porušení této povinnosti v rámci běžné rozhodovací činnosti samo o sobě nemůže představovat naplnění skutkové podstaty předmětného trestného činu, který se vztahuje jen na závažné případy porušení povinnosti veřejného činitele. Uvádí-li Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 31. 5. 2018, že význam a míru porušení chráněného zájmu v projednávané věci nelze bagatelizovat, neboť následkem je způsobení škody v řádu desítek milionů korun spočívající ve vydání restituovaného majetku, k čemuž by nedošlo, pokud by nebylo vydáno osvědčení o státním občanství J. C., nelze než konstatovat, že způsobená škoda, která měla být jednáním stěžovatelky způsobena, je již promítnuta do kvalifikace trestného činu, kdy stěžovatelka byla uznána vinou, že jako veřejný činitel při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmařila splnění důležitého úkolu a způsobila takovým činem značnou škodu. Ústavní soud se ohledně otázky významu úkolu, který měly obě obviněné zmařit, shoduje se závěrem městského soudu vyjádřeným v rozsudku ze dne 19. 9. 2019, že na předmětné rozhodnutí je nahlíženo orgány činnými v trestním řízení jako na zásadně významnější právě pro následně uplatněná majetková práva právními nástupci J. C.

30. Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti proti rozhodnutím vydaným v trestním řízení není oprávněn zkoumat věcnou správnost rozhodnutí vydaného stěžovatelkou, a to tím spíše, že ve věci nebyly z důvodů na straně státu vyčerpány všechny dostupné opravné prostředky, jak bude pojednáno dále. Pro danou věc je však podstatné, zda stěžovatelka při výkonu své pravomoci porušila své povinnosti tak závažným způsobem, který by naplňoval skutkovou podstatu trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti. Stěžovatelka v podání vysvětlení policejnímu orgánu uvedla, že si na daný případ nevzpomíná (usnesení o zahájení trestní stíhání bylo vydáno více než 15 let po vydání předmětného rozhodnutí), po seznámení s obsahem trestního spisu i podkladového materiálu včetně spisů ze správního řízení pak ve stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání vyjádřila nesouhlas s tím, že by předmětné rozhodnutí mělo být procesně a věcně nesprávné. Stěžovatelka obsáhle vysvětlila, proč považuje rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998 za nesprávné, proč má stanovisko Ministerstva vnitra ze dne 17. 8. 1998 č. j. VS/2-51/5403/94 za rozporné se závěry nálezu ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. IV. ÚS 114/96 (N 114/9 SbNU 71) a zdůraznila, že jí vydané rozhodnutí bylo rozhodnutím odvolacího orgánu ve věci zjištění státního občanství, nikoli rozhodnutím ve věci vydání osvědčení o státním občanství, takové rozhodnutí mohl vydat pouze Úřad městské části pro Praha 1.

Stěžovatelka taktéž uvedla, že procesní ani věcná správnost předmětného rozhodnutí nebyla až dosud nikdy nikým namítána, a to ani v průběhu jednotlivých restitučních řízení.

31. Z obsahu správního spisu Úřadu městské části Praha 1 sp. zn. 4225/1998 vyplývá, že žadatel R. C. podal dne 9. 5. 1995 „žádost o pokračování v řízení o vrácení státního občanství podle § 3 a 4 dekretu presidenta republiky č. 33/1945 Sb.“. Úřad městské části Praha 1 poté, co shromáždil potřebné listiny, se obrátil dne 21. 9. 1995 na Ministerstvo vnitra, civilněprávní úsek, s žádostí o posouzení celého případu. Ministerstvo vnitra odpovědělo dopisem ze dne 17. 8. 1998, že zastává stanovisko, že nelze pokračovat ve správním řízení u osoby zemřelé, resp. rozhodovat o vrácení nebo nevrácení státního občanství J. C. Ministerstvo vnitra vyšlo ze skutečnosti, že ve lhůtě od 10. 8. 1945 – 10. 2. 1956 mohly podat žádost o navrácení československého občanství pouze manželky československých státních občanů, kteří nepozbyli československé státní občanství podle § 1 odst. 1 a 2 dekretu č. 33/1945 Sb. Vzhledem k tomu, že J. C. nebyla v době podání žádosti manželkou československého státního občana, mohla podat žádost ve lhůtě, jejíž počátek byl stanoven podle § 3 dekretu č. 33/1945 Sb. s odkazem na vyhlášku č. 76/1948 Sb. dnem 16. 4. 1948. Protože J. C. podala žádost o vrácení československého státního občanství dne 7. 2. 1946, tedy před počátkem stanovené lhůty, nebylo o ní z tohoto důvodu podle Ministerstva vnitra nikdy rozhodnuto. Ministerstvo vnitra současně instruovalo Úřad městské části Praha 1, aby za situace, kdy ve správním řízení nelze pokračovat, posoudilo žádost o pokračování v řízení o vrácení státního občanství podle § 3 a 4 dekretu č. 33/1945 Sb. jako žádost o zjištění státního občanství a vydání osvědčení o státním občanství České republiky, a vydalo rozhodnutí podle § 20 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb. Úřad městské části Praha 1 se řídil názorem Ministerstva vnitra a dne 10. 9. 1998 rozhodl, že „žádosti o vydání osvědčení o státním občanství České republiky se nevyhovuje“.

32. Stěžovatelka, která přezkoumávala uvedené rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 v odvolacím řízení, se neztotožnila s jeho závěrem, že J. C. v době, kdy podala žádost o vrácení československého státního občanství (7. 2. 1946), nebyla manželkou československého státního občana. Tuto skutečnost dovodila stěžovatelka z toho, že manžel J. C. E. C. podal dne 26. 11. 1945 žádost za zachování občanství ve smyslu § 2 odst. 1 a 2 dekretu č. 33/1945 Sb., podle kterého osobám, spadajícím pod ustanovení § 1, které prokáží, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti národům českému a slovenskému a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem, zachovává se československé státní občanství, přičemž až do vyřízení žádosti se tyto osoby považují za československé státní občany, vydal-li jim okresní národní výbor (okresní správní komise) nebo zastupitelský úřad osvědčení o okolnostech, uvedených v předchozím odstavci. Stěžovatelka s odkazem na zápis v knize evidence žádostí ve věcech státního občanství podaných Okresnímu národnímu výboru v Jindřichově Hradci, kde je u jména E. C. na jednom řádku k poznámce „zachování čl. státního občanství“ uvedeno „vydáno žadateli 17. XI. 45“, v druhém řádku k poznámce „osvědčení dle § 2 odst. 2 dekretu“ opět „vydáno žadateli 17. XI. 45“ dovodila, že manžel J. C. E. C. ve smyslu § 2 odst. 2 dekretu č. 33/1945 Sb. žádost o zachování československého státního občanství podal, a osvědčení o okolnostech uvedených v § 2 odst. 1 mu bylo vydáno. Stěžovatelka se ve svém rozhodnutí ztotožnila s názorem žadatele, že správní řízení zahájené na základě žádosti J. C. ze dne 9. 2. 1946 není možné ukončit pouhou poznámkou ze dne 22. 10. 1947 ve spise o tom, že je dlužno žádost považovat za bezpředmětnou z důvodu dobrovolného odsunu

žadatelky do Rakouské republiky. Stěžovatelka proto dospěla k závěru, že nebylo-li o řádně podané žádosti o vrácení československého státního občanství paní J. C. pravomocně rozhodnuto, byla v souladu s § 4 odst. 2 dekretu č. 33/1945 Sb. považována za československou státní občanku. Podle citovaného ustanovení dekretu žádosti, které podávají manželky a nezletilé děti československých státních občanů, jest posuzovati blahovlně, a až do rozhodnutí o nich jest žadatele považovati za československé státní občany.

33. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 5. 2020 konstatuje, že stěžejním důvodem pro vedení řízení proti obviněným není jejich právní názor, nýbrž nesprávně vedené řízení, kdy rozhodly bez zjištění podstatných skutkových okolností, v důsledku čehož pak dospěly k nesprávnému právnímu názoru. Je-li stěžovatelce vyčítáno, že neprověřila veškeré skutečnosti relevantní pro vydání rozhodnutí, je již z obsahu jejího rozhodnutí na první pohled patrné, že z hlediska nároků kladených na odůvodnění rozhodnutí správního orgánu a spolehlivě zjištěného stavu věci vykazuje vyšší kvalitu, než pro věc zásadní rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1, který v tak složité a výjimečné věci (jak je taktéž zdůrazňováno Nejvyšším soudem), v níž bylo prováděno šetření dobovými listinami a byly aplikovány dříve platné i nyní účinné právní předpisy, vydal rozhodnutí v rozsahu jedné a půl stránky, z toho v části odůvodnění vztahující se k meritu věci v rozsahu 21 řádků. Ostatně o kvalitě vydaného rozhodnutí svědčí i to, že šlo o doslovný přepis stanoviska Ministerstva vnitra ze dne 17. 8. 1998. Naopak stěžovatelkou vydané rozhodnutí netrpí nedostatkem odůvodnění, když je v něm uveden obsah prvostupňového rozhodnutí, podstata odvolacích námitek, ustanovení, podle něhož je rozhodováno, skutečnosti, které byly zjištěny ze spisu Úřadu městské části Praha 1 a z provedeného šetření v Archivu hlavního města Prahy, dále následuje právní vyhodnocení a závěr o tom, že tehdejší správní řízení o zachování či vrácení československého státního občanství nebylo možné ukončit bez řádného rozhodnutí a oznámení účastníku pouhou poznámkou ve spise, tudíž byla J. C. podle § 4 odst. 2 dekretu č. 33/1945 Sb. v době své smrti státní občankou Československé republiky, neboť za jejího života nebylo o její žádosti o vrácení československého státního občanství rozhodnuto, a bylo ji tedy nutno považovat podle citovaného ustanovení za československou státní občanku.

34. Ústavní soud souhlasí se závěrem městského soudu, vyjádřeném v rozsudku ze dne 19. 9. 2019, že ze spisového materiálu nevyplývá závěr, že by obžalované při své činnosti postupovaly nedbale bez řádného zjišťování skutkového stavu, jak je jim kladeno za vinu, neboť jejich postup nelze označit za svévolný či excesivní, když jimi provedené hodnocení zajištěných dokumentů při použití rozhodné právní úpravy, tedy především dekretu č. 33/1945 Sb., má svou logiku a jejich právní výklad, který je projevem právního názoru, nelze považovat za vyloučený. Ústavní soud se ztotožňuje s městským soudem také v tom, že ani případná nesprávnost závěrů obžalovaných jako úředních osob nemůže bez dalšího zakládat jejich trestní odpovědnost za přijatý postup a rozhodnutí.

35. Jde-li o „stanovisko“ Ministerstva vnitra, to nebylo pro stěžovatelku nikterak závazné, šlo pouze o přípis označený jako „J. C. – státní občanství – žádost o stanovisko“ reagující na žádost Úřadu městské části Praha 1 o posouzení věci (adresovaný tomuto správnímu orgánu, nikoli M. h. m. P.), a nebylo povinností stěžovatelky se s ním jakkoli vypořádat. Ostatně z obsahu předmětného rozhodnutí vydaného stěžovatelkou je zřejmé, že se nikterak nevymezovala proti závěru (výroku) rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 o vydání či nevydání osvědčení o státním občanství, nýbrž se držela předmětu řízení vymezeného žadatelem, který žádal o pokračování v řízení o vrácení státního občanství

podle § 3 a 4 dekretu č. 33/1945 Sb., a jeho odvolacích námitek, které směřovaly proti závěru, že v tehdy zahájeném správním řízení o vrácení státního občanství již nelze pokračovat.

36. V této souvislosti poukazuje Ústavní soud na správní řízení vedené ve věci manžela J. C. E. C., o jehož žádosti o zachování československého státního občanství ze dne 13. 11. 1945 nebylo taktéž za jeho života rozhodnuto. Z listin založených v soudním spise vyplývá, že dne 19. 1. 1995 požádal R. C. Okresní úřad v Jindřichově Hradci o pokračování v řízení ve věci zachování státního občanství jeho otce E. C. (tak jako v nyní posuzované věci požádal dne 9. 5. 1995 u Úřadu městské části Praha 1 o pokračování v řízení o vrácení státního občanství jeho matce J. C.). Dne 27. 1. 1995 mu Okresní úřad v Jindřichově Hradci sdělil, že v současné době již řízení nemůže pokračovat, a že žádost o zachování či vrácení státního občanství byla s konečnou platností vyřešena zákonem č. 34/1953 Sb. a že věc se odkládá. Dne 22. 2. 1995 pak Okresní úřad v Jindřichově Hradci dále sdělil, že nelze vést řízení o státním občanství osoby zemřelé, a že pro sebe považuje řízení za uzavřené. Žadatel se pak s odvoláním na § 50 správního řádu obrátil na Ministerstvo vnitra s žádostí, aby ve věci rozhodlo. Ministerstvo vnitra pouze sdělením ze dne 22. 2. 1996 č. j. II/s-OSOM/51/5403/95 konstatovalo, že „rozhodnutí o žádosti je pro stěžovatele nepříznivé“. Žadatel podal proti takovému postupu Ministerstva vnitra ústavní stížnost, které Ústavní soud vyhověl a nálezem sp. zn. IV. ÚS 114/1996 vyslovil, že Ministerstvu vnitra se zakazuje, aby svou nečinností pokračovalo v porušování práva zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Na základě tohoto nálezu Okresní úřad v Jindřichově Hradci provedl o žádosti nové řízení, žádost přitom posoudil jako žádost o zjištění státního občanství E. C. a vydání potvrzení podle § 20 a 24 zákona č. 40/1993 Sb., a rozhodnutím ze dne 6. 3. 1998 č. j. VV-288/98-Sv/124 (jehož nerespektování je taktéž stěžovatelce kladeno za vinu) žádosti nevyhověl. Proti tomuto rozhodnutí podal žadatel odvolání k Ministerstvu vnitra, které rozhodnutím ze dne 17. 6. 1998 č. j. VS/2-51/5403/94 odvolání zamítlo a napadené rozhodnutí potvrdilo. Žadatel napadl rozhodnutí Ministerstva vnitra žalobou, které Vrchní soud v Praze vyhověl a rozsudkem ze dne 19. 10. 2000 č. j. 7 A 51/98-42 napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil Ministerstvu vnitra k dalšímu řízení s tím, že uložil Ministerstvu vnitra pokračovat v řízení o původní dekretální žádosti a postupovat tak v souladu se závazným právním názorem Ústavního soudu. Rozhodnutím Ministerstva vnitra ze dne 31. 5. 2002 č. j. VS-5403/51/2-94 byla podle § 2 odst. 1 dekretu č. 33/1945 Sb. žádost R. C. o zachování státního občanství E. C. zamítnuta. Rozklad proti tomuto rozhodnutí ministr vnitra rozhodnutím ze dne 17. 2. 2005 č. j. VS-335/RK/3-2004 zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil. Proti tomuto rozhodnutí podal žadatel žalobu, která byla rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2005 č. j. 11 Ca 82/2005-87 zamítnuta, stejně tak jako kasační stížnost proti tomuto rozsudku (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 4. 2007 č. j. 3 As 8/2006-136). Usnesením ze dne 13. 9. 2007 sp. zn. IV. ÚS 1658/07 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost proti uvedenému rozsudku Nejvyššího správního soudu).

37. Jakkoli tedy bylo po více než dvanácti letech soudních a správních řízení rozhodnuto, že žádost R. C. o zachování státního občanství E. C. se zamítá, je pro věc podstatné, že jak závěry rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 3. 1998, tak závěry stanoviska Ministerstva vnitra ze dne 17. 8. 1998 uplatněné následně v rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998, že nelze v řízení o původně podané žádosti o pokračování v řízení o vrácení státního občanství pokračovat, které stěžovatelka podle Nejvyššího soudu nezákonně ignorovala, byly následně shledány Vrchním soudem jako vadné a nerespektující nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 114/1996. Ústavní soud

nadto dává za pravdu městskému soudu, jenž v rozsudku ze dne 26. 8. 2020 uvedl, že obžalované neměly možnost zjistit, že bylo vydáno rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 3. 1998, když uvedené rozhodnutí nebylo součástí správního spisu Úřadu městské části Praha 1, který měly k dispozici, a nebylo ani zmíněno ve stanovisku Ministerstva vnitra ze dne 17. 8. 1998, ač svým rozhodnutím ze dne 17. 6. 1998 Ministerstvo vnitra toto rozhodnutí potvrdilo a zamítlo odvolání žadatele R. C.

38. Ministerstvu vnitra přitom nic nebránilo sdělit Odboru vnitřní správy M. h. M. P. či Odboru matrik Úřadu městské části Praha 1, že Okresní úřad v Jindřichově Hradci prováděl řízení o žádosti o zachování státního občanství E. C. a vydání potvrzení podle § 20 a 24 zákona č. 40/1993 Sb., a rozhodnutím ze dne 6. 3. 1998 č. j. VV-288/98-Sv/124 žádosti nevyhověl. O této skutečnosti neměl zjevně žádnou vědomost ani Odbor matrik Úřadu městské části Praha 1, který ve věci rozhodoval na prvním stupni dne 10. 9. 1998, ani Odbor vnitřní správy M. h. M. P., který rozhodoval o odvolání proti tomuto rozhodnutí dne 6. 1. 1999. Otázka státního občanství manžela J. C. E. C. byla přitom s ohledem na znění dotčených ustanovení dekrety č. 33/1945 Sb. v řízení o navrácení státního občanství J. C. otázkou klíčovou. Skutečnost, že Ministerstvo vnitra o tom, že je u Okresního úřadu v Jindřichově Hradci rozhodováno o žádosti o zachování státního občanství E. C., neinformovalo příslušné správní orgány rozhodující o žádosti o vrácení státního občanství jeho manželky, je závažnější o to více, že Ministerstvo vnitra vydalo na žádost Odboru matrik Úřadu městské části Praha 1 dne 17. 8. 1998 sdělení, kterým tento úřad instruovalo, jak ve věci postupovat. Nebyla-li tedy stěžovatelka o předmětném rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci informována, nelze jí klást tuto skutečnost k tíži, a to tím spíše za situace, kdy bylo Ministerstvu vnitra známo, že Odbor matrik Úřadu městské části Praha 1 o žádosti o vrácení státního občanství J. C. aktuálně rozhoduje, a je pravděpodobné, že Odbor vnitřní správy M. h. M. P. bude toto rozhodnutí jako odvolací orgán přezkoumávat.

39. Nejvyšší soud ve svém v pořadí třetím usnesení ze dne 13. 5. 2000 konstatuje, že i když přijme obhajobu obžalovaných, že neměly k dispozici pravomocné rozhodnutí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ze dne 6. 3. 1998, nelze dospět k závěru, že by pro vydání rozhodnutí měly dostatečné podklady. S tímto závěrem se Ústavní soud neztotožňuje, stejně tak jako se závěrem Nejvyššího soudu, že i samotný procesní postup obviněných nasvědčuje tomu, že nezachovaly potřebnou míru opatrnosti. Předmětným rozhodnutím stěžovatelka jakožto vedoucí Odboru vnitřní správy Referátu matrik a státního občanství zrušila rozhodnutí Odboru matrik Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998 č. j. 4225/98 a současně vydala rozhodnutí nové, podle kterého J. C. rozená S., narozená v P., byla v době své smrti státní občankou Československé republiky. Toto rozhodnutí, vydané podle § 59 odst. 2 správního řádu (podle kterého jsou-li pro to důvody, odvolací orgán rozhodnutí změnit nebo zruší, jinak odvolání zamítne a rozhodnutí potvrdí), stěžovatelka dostatečně srozumitelným způsobem odůvodnila, jak bylo shora uvedeno. Postup, kterým došlo ke zrušení rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 ze dne 10. 9. 1998 č. j. 4225/98 a vydání nového rozhodnutí, představuje v podstatě změnu napadeného rozhodnutí, což výše citované ustanovení správního řádu umožňovalo. Naopak postup, kdy odvolací orgán rozhodnutí zruší a věc vrátí správnímu orgánu, který je vydal, k novému projednání a rozhodnutí, se použije, jen pokud je to vhodnější zejména z důvodů rychlosti nebo hospodárnosti (§ 59 odst. 3 správního řádu). Ústavní soud taktéž pro danou (trestní) věc považuje za podstatné, že v dané věci by ničeho nezměnilo, kdyby stěžovatelka nevydala ve věci rozhodnutí nové, ale vrátila věc Úřadu městské části Praha 1 k novému projednání a rozhodnutí, neboť ten by byl jejím právním názorem vázán (§

59 odst. 3 správního řádu). Takový postup by byl s ohledem na znění § 20 odst. 2 věty druhé vhodnější, nicméně s ohledem na ve svém důsledku shodný výsledek řízení, jímž by bylo vydání osvědčení (potvrzení) o tom, že J. C. byla ke dni úmrtí československou státní občankou, nelze ani ve zvoleném procesním postupu stěžovatelky shledat takové nedbalé jednání při výkonu její pravomoci, které by představovalo nezachování potřebné míry opatrnosti ústící ve zmaření splnění důležitého úkolu.

40. Stěžovatelce lze přisvědčit také v tom, že nebylo jejím úkolem zkoumat, jak s daným rozhodnutím bude dále naloženo, a že takový postup by byl v rozporu s právy účastníků správního řízení, když by stěžovatelka nerozhodovala podle svého vědomí a svědomí v intencích a mezích správního řízení, ale její rozhodování by bylo předem ovlivněno hypotetickou obavou, zda by jí vydané rozhodnutí nemohlo být použito způsobem, který by v konečném důsledku mohl pro stát, který reprezentuje, vyznít negativně. Naopak závěr Nejvyššího soudu, který hovoří o potřebné míře opatrnosti a náležité míře obezřetnosti, zcela zjevně vychází z již nastalé později vzniklé situace, kdy *de facto* vytýká stěžovatelce, že svým postupem umožnila, aby byl potomkům J. C. vydán značný majetek, neboť si neuvědomila, že nejde o běžný případ, a že její rozhodnutí zasáhne nejen do práv žadatele, ale i do práv jiných subjektů. Právě to, že z pohledu Nejvyššího soudu nejde o „běžný případ“, se jako červená nit táhne liníí celé věci, kdy Nejvyšší soud opakovaně konstatuje, že stěžovatelka měla postupovat v dané věci jiným než obvyklým způsobem, měla být opatrnější a obezřetnější, měla si důkladně prověřit obsah plné moci, která ji byla předložena, a z ní vyvodit, že žádost byla podána v souvislosti s uplatněním restitučních nároků, současně si měla uvědomit, že může jít o restituovaný majetek značné hodnoty, a že na základě jejího rozhodnutí mohlo dojít k následku spočívajícím v uplatnění restitučních nároků bez ohledu na jejich oprávněnost či neoprávněnost, a ke vzniku příčinného vztahu mezi jejím jednáním (vydáním rozhodnutí) a následky (restitučními nároky).

41. Tvrdí-li Nejvyšší soud, že by snad stěžovatelce z plné moci ze dne 13. 12. 1994 udělené R. C. JUDr. Petru Haluzovi mělo být známo, že jí vydané rozhodnutí osvědčující, že J. C. byla v době své smrti státní občankou Československé republiky, bude použito jejími potomky při uplatnění restitučního nároku, Ústavní soud má za to, že i když stěžovatelka vzala na vědomí, že plná moc byla udělena mimo jiné jako speciální pro jednání ve věci restitučních nároků po rodičích žadatele, nemohla a také neměla by mít tato skutečnost vliv na její rozhodování, tím méně na to, zda rozhodne o žádosti žadatele kladně či nikoli. Jak uvedla stěžovatelka v dovolání, míra opatrnosti věnovaná konkrétní právní věci se nemůže odvíjet od obsahu plné moci.

42. Ústavní soud konstatuje, že stěžovatelka se měla dopustit spáchání uvedeného trestného činu jako vedoucí Odboru vnitřní správy M. h. m. P., tedy jako úředník územního samosprávného celku podle § 2 odst. 4 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve změně pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 312/2002 Sb.“). Výkon správní činnosti je definován v § 2 odst. 3 téhož zákona jako plnění úkolů v samostatné nebo přenesené působnosti územního samosprávného celku podle zvláštních právních předpisů. Ve vztahu k projednávané věci jsou podstatné povinnosti úředníka stanovené v § 16 odst. 1 tohoto zákona, zejména že je povinen dodržovat ústavní pořádek České republiky, právní předpisy a ostatní předpisy vztahující se k práci jím vykonávané, pokud s nimi byl řádně seznámen, hájit při výkonu správních činností veřejný zájem, plnit pokyny vedoucích úředníků, nejsou-li v rozporu s právními předpisy. Dále je zakotvena povinnost jednat a rozhodovat nestranně bez

ohledu na své přesvědčení a zdržet se při výkonu práce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost rozhodování nebo by závažným způsobem narušilo důvěryhodnost územního samosprávného celku. Podle § 16 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 312/2002 Sb. je úředník povinen pracovat svědomitě a řádně podle svých sil, znalostí a schopností, plně využívat pracovní doby a pracovních prostředků k vykonávání svěřených prací, a plnit kvalitně, hospodárně a včas pracovní úkoly. Pouze v rámci těchto zákonných mezí lze klást nároky na výkon pracovní činnosti úředníka. Je přitom nutno zdůraznit, že právě na úseku referátu matrik a státního občanství je rozhodováno o vydávání dokladů a osvědčování skutečností, které mají vždy závažné právní důsledky, nelze však po úřednících na tomto úseku státní správy vyžadovat, aby vždy dovozovaly, jaké následky např. i v podobě zásahu do práv jiných osob by jimi vydávaná rozhodnutí a osvědčení ve všech jednotlivých případech mohla mít.

43. Ústavní soud si nadto ze spisu Úřadu městské části Praha 1 ověřil, že v dané věci nešlo o zvláštní plnou moc, nýbrž o plnou moc generální, kterou udělil R. C. JUDr. Petru Haluzovi „v rozsahu práv a povinností podle platných právních předpisů, zejména obchodního zákoníku, občanského zákoníku a jako zvláštní plnou moc pro jednání ve věci restitučních nároků...“. Ústavní soud nesouhlasí s názorem Nejvyššího soudu, že bylo povinností obviněných seznámit se s celým obsahem plné moci, postačilo zajistit, aby si ověřily, že opravňuje zmocněného advokáta k podání žádosti o pokračování v řízení o vrácení státního občanství.

44. Ústavní soud se naopak ztotožňuje se závěrem městského soudu, který v rozsudku ze dne 19. 9. 2019 konstatoval, že pro obžalované mohly být pro jejich rozhodnutí podstatné toliko okolnosti vztahující se k posouzení osobního stavu J. C. v rozhodné době, nikoli důvody, pro které bylo toto posouzení požadováno. Stejně tak je nutno přisvědčit městskému soudu, že nelze připustit, aby *de facto* jakýkoliv jiný právní názor, který by se posléze ukázal nesprávným, zakládal trestní odpovědnost osoby, která jej v určité době učinila, a to bez ohledu na východiska, která ji k němu vedla, neboť po nikom, byť vybaveném rozhodovací pravomocí, není možno vyžadovat absolutní neomylnost, pokud není při chybném rozhodnutí prokázán záměr či neakceptovatelný nedbalý, excesivní či svévolný přístup. Z tohoto pohledu je nutno odmítnout názor nejvyššího státního zástupce, který v dovolání proti usnesení městského soudu ze dne 13. 7. 2017 uvádí, že rezignací na trestní postih obviněných by byl dán „signál“ úředním osobám rozhodujícím o právech a povinnostech jiných, že mohou rozhodovat podle své libovůle, protože bude-li jejich rozhodnutí vadné, žádný postih jim nehrozí. Ústavní soud opakovaně upozorňuje na ústavní aspekty trestního práva jako prostředku „ultima ratio“ [např. nález ze dne 8. 11. 2001 sp. zn. IV. ÚS 564/2000 (N 169/24 SbNU 255) či nález ze dne 25. 11. 2003 sp. zn. I. ÚS 558/01 (N 136/31 SbNU 205)]. Konkrétně v nálezu ze dne 2. 6. 2005 sp. zn. IV. ÚS 469/04 (N 116/37 SbNU 489) Ústavní soud uvedl, že žádný soud nemůže přehlížet zjevnou skutečnost, že nástroje, pomocí nichž se realizuje trestněprávní ochrana, omezují základní práva či svobody, a jen důsledně respektování principu „ultima ratio“ (chápaného z ústavního hlediska) zaručuje, že takové omezení bude možno ještě považovat za přiměřené s účelem sledovaným trestním řízením (ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 4 odst. 4 Listiny). Princip subsidiarity trestní represe přitom vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tj. především v těch případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní. Trestní postih má místo pouze tam, kde jiné prostředky ochrany práv fyzických a právnických osob jsou vyčerpány nebo jsou neúčinné či nevhodné.

45. Městský soud měl za nepřehlédnutelné, že trestní stíhání zjevně nebylo zahájeno za účelem odhalení pachatele trestného činu a jeho spravedlivého potrestání, ale za účelem odstranění následků stěžovatelkou vydaného rozhodnutí. Městský soud poukázal na chronologii prováděného šetření a následného vyjádření Ministerstva vnitra ze dne 4. 4. 2013, podle kterého v době vydání dotčeného rozhodnutí bylo možné řízení před správním orgánem, které bylo ukončeno rozhodnutím, obnovit (§ 62 a násl. správního řádu) ve lhůtě tří let, v současné době by bylo možné uvažovat o obnově řízení v případě existence pravomocného rozsudku o spáchání trestného činu. Městský soud upozorňuje, že ve věci byl dán podnět ke zrušení rozhodnutí mimo odvolací řízení jak Okresním úřadem v Jindřichově Hradci, tak Úřadem městské části Praha 1, Ministerstvo vnitra však nekonalo a správní lhůtu nechalo marně uplynout. Záznam o zahájení úkonů trestního řízení ze dne 9. 5. 2013 pak navazuje časově na citované vyjádření Ministerstva vnitra.

46. Uvedeným závěrům městského soudu (k nimž se Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 13. 5. 2000 nijak nevyjádřil s tím, že podstatou řízení je otázka týkající se pouze a toliko postupu obviněných) nelze než přisvědčit. Z obsahu soudního spisu je zřejmé, že mezi policejním orgánem a Ministerstvem vnitra probíhala písemná komunikace, jejímž cílem bylo (ze strany policejního orgánu) zjistit, jak ministerstvo nahlíží na správnost předmětného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení, a jaké kroky k nápravě po jeho vydání učinilo (dotazy ze dne 11. 2. 2013, 29. 3. 2013 a další). V odpovědi ze dne 13. 3. 2013 a 4. 4. 2013 Ministerstvo vnitra sděluje výhrady k předmětnému rozhodnutí a označuje je za zmatečné; konkrétně Ministerstvo vnitra ve zprávě ze dne 13. 5. 2013 uvádí, že „Podle zákona o státním občanství se prokazuje občanským průkazem, cestovním dokladem, osvědčením, popřípadě potvrzením o státním občanství České republiky, nebo vysvědčením o právní způsobilosti k uzavření manželství, je-li v něm údaj o státním občanství České republiky uveden. Uvedené rozhodnutí M. h. m. P. tak nemohlo být dokladem, kterým se prokazuje státní občanství České republiky. K vydání osvědčení o státním občanství by byl příslušný tehdejší Úřad městské části Praha 1“. Následně ve zprávě ze dne 4. 4. 2013 Ministerstvo vnitra uvádí, že „může upozornit správní orgán, který je příslušný k vydání osvědčení, resp. potvrzení o státním občanství výše jmenované, což je v tomto případě Úřad městské části Praha 1, aby takové osvědčení, resp. potvrzení nevydával, pokud nebude zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti“. Dále Ministerstvo vnitra sděluje, že v současné době by bylo možné uvažovat o obnově řízení v případě, že rozhodnutí ve věci bylo dosaženo trestným činem.

47. V žádosti ze dne 24. 10. 2014 policejní orgán uvádí, že ve spisu Ministerstva vnitra, který má k dispozici, se nachází nepodepsaný návrh rozhodnutí datovaný dnem 14. 4. 1999 č. j. VS/2-51/379/97, jímž se mimo odvolací řízení ruší předmětné rozhodnutí vydané stěžovatelkou, nenacházejí se v něm však výše uvedené podněty Okresního úřadu v Jindřichově Hradci ani Úřadu městské části Praha 1 k zahájení mimoodvolacího řízení. Policejní orgán žádá o sdělení, z jakého důvodu nebylo připravené rozhodnutí Ministerstvem vnitra vydáno. V dopise ze dne 26. 11. 2014 a ze dne 9. 1. 2015 (k doplňujícímu dotazu policejního orgánu) Ministerstvo vnitra vysvětluje, že rozhodnutí v řízení mimo odvolací řízení nebylo vydáno, a vzhledem k výraznému časovému odstupu není možné zaujmout stanovisko k tomu, z jakého důvodu se tak nestalo. Ministerstvo vnitra opětovně opakuje, že v současné době by bylo možné uvažovat o obnově řízení v případě, že rozhodnutí ve věci bylo dosaženo trestným činem.

48. K této otázce městský soud v rozsudku ze dne 19. 9. 2019 poukazuje na skutečnost, že v nyní posuzované věci Ministerstvo vnitra ve všech svých vyjádřeních připouští jako jediný opravný prostředek obnovu řízení (v případě, že rozhodnutí ve věci bylo dosaženo trestným činem), zatímco ve věci řešené Krajským soudem v Brně pod sp. zn. 30 A 65/2013-21 aplikovalo § 156 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „zákon č. 500/2004 Sb.“), za účelem posouzení, zda potvrzení o státním občanství (potvrzení Okresního úřadu Brno-venkov ze dne 19. 3. 1999 o tom, že paní M. D., která zemřela dne 26. 9. 1949 v Brně, byla ke dni úmrtí československou státní občankou) bylo vydáno v rozporu s právními předpisy (Okresní úřad Brno-venkov neměl podle názoru Ministerstva vnitra k dispozici všechny dostupné podklady a nemohl tak vycházet ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, jak bylo normováno v zákoně č. 67/1971 Sb.). Městský soud dodává, že Ministerstvo vnitra takto rozdílně postupovalo v rozmezí dvou týdnů, kdy vyjádření policejnímu orgánu o možnosti obnovy jako jediného opravného prostředku vypravilo dne 4. 4. 2013 a v obdobné věci v rozhodnutí ze dne 19. 4. 2013 č. j. VS-512/833/2-1995 připustilo postup podle § 156 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

49. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 13. 5. 2020 nerozporuje závěr městského soudu, že nebyly důsledně dodrženy mechanismy přezkumného řízení, podle Nejvyššího soudu však selhání mechanismu nápravy „automaticky“ nezbavuje obviněné odpovědnosti za jimi vydané rozhodnutí. Byť by v úvahu přicházelo vyvození odpovědnosti za zcela tristní postup příslušného odboru Ministerstva vnitra, nelze na uvedenou situaci uplatnit „jakýsi princip subsidiarity odpovědnosti“, přenesení odpovědnosti na nadřízený či výše postavený článek soustavy. Nejvyšší soud se k této skutečnosti vyjadřuje již dříve v usnesení ze dne 31. 8. 2018 tak, že sice v době vydání osvědčení o státním občanství nebyl, přestože k tomu byl dán podnět, využit právní institut, kterým mohlo být zrušeno předmětné rozhodnutí, resp. odstraněno pochybení obviněných, což lze označit za rezignaci státu na svá práva a povinnosti, nicméně jakákoli participace dalšího orgánu obviněné nezbavuje jejich odpovědnosti za jimi vyhotovené a vydané nezákonné rozhodnutí, samozřejmě za předpokladu, že takovéto jednání naplňuje skutkovou podstatu trestného činu.

50. S takovým závěrem se Ústavní soud neztotožňuje. V platném právním řádu je zakotven systém opravných prostředků, které slouží právě k tomu, aby byla napravena cestou zákona vadná rozhodnutí, ať již jde o řízení civilní, trestní, či, jak je tomu v dané věci, o řízení správní. Předpokládá se tedy, že správní orgány nižších stupňů mohou rozhodnout nesprávně, a proto jsou ve správním řádu zakotveny opravné prostředky k nápravě takových rozhodnutí. Uvedený systém nelze (natožpak ze strany státních orgánů) nerespektovat a „hledat“ jiný způsob, jak dosáhnout nápravy pravomocného rozhodnutí, jehož správnost již nelze v rámci správního řízení posoudit. V případě, kdy by skutečně došlo vydáním prvostupňového správního rozhodnutí ke spáchání trestného činu, je nutno nepochybně postupovat jak cestou opravných prostředků, jsou-li pro to splněny zákonné podmínky, tak postupem podle trestního řádu. Oba tyto instituty však mají odlišný cíl: v případě správního řízení jde o nápravu vadného rozhodnutí, v případě trestního řízení o potrestání pachatele trestného činu (následná např. obnova řízení je již pouhým možným důsledkem prokazaného trestného činu).

51. Ústavní soud v této souvislosti považuje za nepřijatelný závěr Nejvyššího soudu, že bez konání obviněných by další úřední osoba (ve správním řízení) nebyla postavena do situace, že by měla cokoli řešit a napravovat pochybení obviněných. Naopak bylo

povinností nadřízeného správního orgánu využít všech dostupných opravných prostředků zákonem stanoveným a předpokládaným způsobem, aby za předpokladu, že šlo o nesprávné rozhodnutí, došlo k nápravě v rámci systému opravných prostředků. Konstatoval-li tedy Nejvyšší soud, že stěžovatelka v rámci své pravomoci nevyužila všech dostupných a nabízejících se prostředků, nelze než uvést, že to byl naopak stát, zejména Ministerstvo vnitra, které nevyužilo všech dostupných zákonných prostředků k tomu, aby ke vzniklému následku nedošlo.

52. Tvrzení Nejvyššího soudu, že stěžejním důvodem pro vedení trestního řízení proti obviněným není samotný jejich právní názor, nýbrž zejména nesprávně vedené řízení, nelze považovat za přesvědčivé už jen pro zcela jednoznačně konstatovaný závěr Nejvyššího soudu, že správnost předmětného rozhodnutí je otázkou posouzení viny obviněných (přičemž Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 5. 2020 uzavírá, že „obviněné postupovaly při vydání rozhodnutí z věcného hlediska vadně“), a že nemožnost nápravy v rámci trestního řízení a omezená možnost nápravy v rámci správního řízení neznamená, že ve věci nelze vyvodit důsledky trestně právního charakteru vztahující se k samotnému účinku (usnesení ze dne 23. 11. 2016). Ústavní soud naopak zastává názor, že věcná nesprávnost správního rozhodnutí, která nadto není konstatována instančně nadřízeným správním orgánem, nýbrž soudem v trestním řízení, nemůže představovat sama o sobě naplnění objektivní stránky trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 tr. zákona, a ztotožňuje se se závěrem obvodního soudu, vyjádřeném v usnesení o zastavení řízení ze dne 27. 4. 2017, že legitimita trestněprávních zásahů může být odůvodněna pouze nutností ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště škodlivými pro společnost, kdy neexistuje jiné řešení než trestněprávní.

53. V této souvislosti Ústavní soud odkazuje na závěry městským soudem zmíněného rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 1. 2017 č. j. 30 A 65/2013-218, podle kterého *„i v případě potvrzení o státním občanství se typově jedná o osvědčení – potvrzující skutečnosti, které jsou v něm uvedeny. A jak již bylo naznačeno shora, i toto potvrzení může být – ať již z jakýchkoli důvodů – vydáno v rozporu s právními předpisy osobě, která státním občanem ve skutečnosti není či nebyla, neboť zákonem stanoveným způsobem státní občanství nikdy nenabyla anebo ho pozbyla. V takovém případě je jistě namísto zrušení potvrzení o státním občanství tak, aby bylo znemožněno tímto dokladem české či v minulosti československé státní občanství prokazovat (např. právě za účelem uplatnění nároku na vydání majetku podle restitučních právních předpisů); zrušení přitom probíhá podle § 156 odst. 2 správního řádu ... Postup podle § 156 odst. 2 správního řádu lze považovat za jakési samostatné řízení nikoli nepodobné řízení přezkumnému, které je svým charakterem dozorčím prostředkem, jehož smyslem je „napravit“ ta vyjádření, osvědčení a sdělení – tzn. jiný právní úkon, který je v rozporu s právními předpisy. To, že proti usnesení (zde: o zrušení potvrzení o státním občanství) vydanému podle § 156 odst. 2 správního řádu je přípustné odvolání a že toto usnesení, resp. rozhodnutí o odvolání proti němu, představuje rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s., tj. úkon správního orgánu, který zakládá, mění nebo závazně určuje práva nebo povinnosti účastníka, resp. dotčených osob a podléhá přezkoumání ve správním soudnictví, přitom bylo opakovaně judikováno...“.*

54. Je tedy na správních, nikoli trestních soudech, aby provedly přezkum rozhodnutí správních orgánů (vydaných podle § 156 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.) o tom, že osvědčení či potvrzení o státním občanství bylo vydáno v rozporu s právními předpisy, tedy že při vydání takového osvědčení či potvrzení o státním občanství byly porušeny

právní předpisy (předmětem přezkumného správního řízení přitom není otázka zjištění státního občanství, nýbrž postup správního orgánu).

55. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 13. 5. 2020 nahlíží na posuzovanou věc z důvodu složitosti dotčené problematiky (dekrety prezidenta republiky) jako na hraniční věc, dospívá však k závěru, že aplikují-li se na věc ustanovení o nevědomé nedbalosti, byla s ohledem „na specifikum trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 tr. zák.“ subjektivní stránka tohoto trestného činu ve formě nevědomé nedbalosti naplněna. Není přitom uvedeno, co je myšleno oním specifikem uvedeného trestného činu, Nejvyšší soud pouze doplňuje, že jednání v nevědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákona dopadá na situace, kdy pachatel nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Konkrétní popis jednání, kterého se měla stěžovatelka dopustit, a jež mělo naplnit znaky zákonem velmi obecně vymezené skutkové podstaty trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti, však v nyní posuzované věci představuje pouhé hodnocení běžného rozhodovacího procesu (z pohledu správné aplikace správního řádu a zákona č. 40/1993 Sb. ať již po stránce hmotné či procesní) veřejného činitele orgánem činným v trestním řízení, který postavil trestní stíhání a odsouzení obou obviněných na základě svého právního názoru za situace, kdy, jak bylo shora uvedeno, výklad dotčené problematiky činil problém i jiným ve věci rozhodujícím správním orgánům všech stupňů, přičemž ve věci musely zasahovat i správní soudy, a nečinnost Ministerstva vnitra, postavenou právě na názoru, že v řízení o vrácení státního občanství zahájeném v roce 1945 již nelze nyní rozhodnout, musel napravit svým zásahem až Ústavní soud. K uvedenému přistupuje, že trestní řízení proti stěžovatce bylo zahájeno téměř patnáct let poté, co vydala předmětné rozhodnutí, ačkoli jí po tuto dobu nebylo nikým vytykáno, že by snad toto rozhodnutí, jež bylo veřejně známé, mělo být nesprávné, ani nebyly proti tomuto rozhodnutí nikým podány opravné prostředky. Po dvaceti čtyřech letech od spáchání skutku, jenž byl stěžovatce kladen za vinu, bylo trestní řízení zakončeno odsouzením stěžovatelky k trestu odnětí svobody v délce trvání 24 hodin, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu jednoho roku. Takový průběh trestního stíhání a zejména jeho zakončení se jeví (i s ohledem na množství spisového materiálu, jež činí přes 2500 stran) absurdním. Rozhodné pro věc však je, že jednání, které bylo stěžovatce kladeno za vinu, nepředstavuje maření důležitého úkolu, není tedy prokázána objektivní stránka trestného činu maření úkolu veřejného činitele podle § 159 tr. zákona, a tím jeden ze znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu. Uvedeným postupem orgánů činných v trestním řízení byla porušena zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, mající svůj odraz v čl. 39 Listiny, a vyjadřující princip zákonnosti, právní jistoty, zákazu libovůle a rovnosti před zákonem v oblasti trestního práva.

VI. Závěr

56. Z důvodů shora uvedených nezbyvá než uzavřít, že právní závěr obecných soudů o tom, že jednání stěžovatelky naplnilo skutkovou podstatu trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona, je v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními obecných soudů. Pro uvedené nelze než konstatovat, že obecné soudy v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích nedostály požadavkům, jež v rovině podústavního práva pro ně plynou z kautel vyplývajících ze zásady volného

hodnocení důkazů (§ 2 odst. 5 a 6 tr. ř.), v důsledku uvedeného došlo taktéž k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu.

57. Shora konstatovaná porušení základních práv jsou plně postačující pro kasaci napadených rozhodnutí. Proto Ústavní soud pokládal za nadbytečné zabývat se ještě dalšími námitkami stěžovatelky týkajícími se nesprávného posouzení otázky promlčení trestného činu, překročení rámce dovolacího řízení nepřípustným zásahem do procesu hodnocení důkazů či nepřípustným dotvářením obžaloby.

58. Ústavní stížnost v části týkající se rozsudku obvodního soudu ze dne 2. 4. 2019 sp. zn. 3 T 40/2015 Ústavní soud odmítl, neboť ten byl již dříve rozsudkem městského soudu ze dne 19. 9. 2019 sp. zn. 67 To 208/2019 zrušen v celém rozsahu. Jelikož Ústavní soud nemůže zrušit již zrušené rozhodnutí, musí být ústavní stížnost v této části odmítnuta podle § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu jako návrh, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný.

59. Ústavní soud neshledal důvodu pro zrušení usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2018 sp. zn. 3 Tdo 39/2018 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2016 sp. zn. 3 Tdo 1434/2015, byť jejich odůvodnění ve svých závěrech vybočují z mezí ústavnosti, neboť již zrušením ve výroku uvedených rozhodnutí nastává procesní situace, kdy posledním vydaným meritorním rozhodnutím je rozsudek městského soudu ze dne 19. 9. 2019 sp. zn. 67 To 208/2019, kterým bylo podle § 259 odst. 3 tr. řádu ústavně souladným způsobem rozhodnuto tak, že se obviněné podle § 226 písm. b) tr. řádu zprošťují obžaloby. Na právním postavení stěžovatelky by se tedy zrušením uvedených rozhodnutí dovolacího soudu ničeho nezměnilo. Bude na Nejvyšším soudu, aby o dovolání nejvyššího státního zástupce proti uvedenému zprošťujícímu rozsudku městského soudu rozhodl v souladu se závěry tohoto nálezu.

60. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil ve vztahu ke stěžovateli ve výroku uvedená rozhodnutí. Učinil tak bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu). Ve zbytku Ústavní soud odmítl ústavní stížnost zčásti jako návrh, k jehož projednání není příslušný podle § 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu a zčásti jako návrh zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

VII. Náklady řízení

61. Ústavní soud shledal, že je namístě zavázat Nejvyšší soud k náhradě nákladů stěžovatelky v řízení před Ústavním soudem.

62. Podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud v odůvodněných případech podle výsledků řízení usnesením uložit některému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi, aby zcela nebo zčásti nahradil jinému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi jeho náklady řízení. Použití tohoto ustanovení v rozhodovací praxi Ústavního soudu není „automatické“, ale naopak spíše výjimečné, neboť tato náhrada nákladů řízení slouží jako určitá sankce vůči tomu účastníkovi řízení, který svým postupem vyvolal porušení základního práva, a tak by vzhledem k okolnostem případu takto měl nést

následky, které vznikly jinému účastníkovi v podobě nákladů řízení před Ústavním soudem.

63. V posuzované věci považoval Ústavní soud za vhodné použít citované ustanovení s ohledem na výjimečně závažný shora popsáný protiústavní zásah Nejvyššího soudu do práv stěžovatelky, spočívající v tom, že ji obecné soudy shledaly vinnou ze spáchání trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona, když naplnění znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu nebylo prokázáno a jejich právní závěr je proto v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními obecných soudů, které nedostály požadavkům vyplývajícím ze zásady volného hodnocení důkazů a nepřípustným způsobem tak zasáhly do práva stěžovatelky na soudní ochranu. To opodstatňuje, aby nyní Nejvyšší soud nesl alespoň náklady stěžovatelky v řízení před Ústavním soudem.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 2. května 2023

Jiří Zemánek
předseda senátu